

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce:

Vliv sociálních remitencí na rozvoj Moldavska – případová studie moldavských pracovníků v Česku

Autor práce: Miroslav Košař

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.)

Cílem práce je prověřit koncept sociálních remitencí na vzorku deseti moldavských informantů pracujících v Česku, a to pomocí induktivní analýzy, k jejímuž použití získal autor empirická data hloubkovými rozhovory s deseti moldavskými imigranty. V souvislosti s uvedeným cílem si klade dvě hlavní výzkumné otázky:

1. Zda existuje v Česku potenciál pro získání sociálních remitencí moldavskými migranty a zda je možný jejich přenos na nemigrující obyvatelstvo Moldavska.

2. Jaké jsou dopady sociálních remitencí na moldavské migranty pracující v Česku.

Téma remitencí je dlouhodobě široce diskutované a jeho spojení s rozvojem, tak, jak je zde prezentováno, zaznamenáváme jako předmět řady prací. Jeho aplikace na případ moldavských dělníků v Česku není překvapivá a je realistická. Zaměření na sociální remitence, resp. remitence sociálního kapitálu, je méně obvyklé.

K cílům a výzkumným otázkám mám jen jednu poznámku: Formulování výzkumných otázek je nejefektivnější, když jsou kladeny v těsném souznění s cíli práce. V této práci se cíle zaměřují na prověření konceptu – tedy metodologicky, zatímco otázky směřují spíše k empirii, k vyhodnocení chování aktérů. K chování aktérů jsou zaměřeny i dílčí otázky. V práci najdeme obě témata. Působí však koherentnějším dojmem pokud název, cíle a výzkumné otázky tvoří jasně se doplňující celek.

Práce s literaturou (teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.)

Práce je přiměřeně teoreticky ukotvena. S přispěním relevantní literatury autor v úvodních kapitolách objasňuje základní koncepty, o které se v práci opírá. Místy jeho výklad zabíhá až do zbytečných obecností. Například jeho pojednání o významu kvalitativního výzkumu je pro jasně cílenou práci zbytečné. Na druhé straně zvažování silných a slabých stránek induktivní analýzy a zdůvodnění volby této metody či strategie by si zasluhovalo větší pozornosti. Jedná se o jednu z tradičních sociologických metod, kterou propagoval již ve 20. letech 20. století Florian Znaniecki a jsou s ní letité zkušenosti.

Vymezení a výklad otázek spojených s remitencemi a zejména sociálními remitencemi jsou v teoretickém pojednání přítomny. Literatury k tématu je velké množství a nelze ji beze zbytku obsáhnout a ještě navíc se váže spíše k oboru sociologie.

Metodika práce (vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.)

Práce vychází z reálného předpokladu, že k danému tématu nejsou k dispozici statistická data a že její základní oporou bude nezbytně vlastní sběr terénních dat. Volba sběru dat nenumerické povahy formou hloubkových rozhovorů s malým vzorkem moldavských migrantů je přiměřená. Autor v práci seznamuje čtenáře s průběhem rozhovorů a čtenář se s výsledky rozhovorů může seznámit v přílohách. Přestože si autor uvědomuje, že metoda sběru dat je pro výsledek práce klíčová, právě k tématu vedení rozhovorů by práci prospěla ještě větší znalost zejména sociálně antropologické literatury. Chybí zde zejména ještě podrobnější popis tazatelské situace, která vzhledem k vedení rozhovorů na Přírodovědecké fakultě, kam byli aktéři jednotlivě doprovázeni a kde byly otázky a odpovědi formulovány v češtině, nebo překládány, či doplňkově komunikovány v angličtině, musela být pro aktéry velmi nestandardní. Samozřejmě závisí na tématech rozhovorů, ale z metodologické kapitoly je zřejmé, že autor jen částečně zohledňuje, že se lidé chovají v různých prostředích různě a že prostředí značně ovlivňuje odpověď na otázku. V případě rozhovorů na Přírodovědecké fakultě může autor též jen velmi limitovaně konfrontovat, do jaké míry aktéři dělají to, co říkají, že dělají.

Problémem práce též je, že není popsán výběr vzorku. Všichni aktéři, až na jednoho, jsou z Prahy a není zřejmé, zda je spojuje ještě něco jiného, než národnost. Znájí se navzájem? Mají k sobě nějaké vazby? Co víme o Moldavanech / Moldavankách žijících v Praze? Odpověď na tyto otázky ještě před zahájením rozhovorů práce nehledá a tím se samozřejmě komplikuje interpretace odpovědí na otázky, které při rozhovorech aktéři dostávali.

Analytická část práce (*správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy*)

Samotná témata otázek a jejich pořadí jsou dobře promyšlená. Cíl v první řadě na sociální kapitál přenášený do země původu v oblasti spotřebního chování, životního stylu, genderových rolí, hodnot a dovedností. Ilustrativní odpovědi jsou zařazovány přímo do textu a dokumentují závěrečná shrnutí kapitol. Další sofistikovanější zpracování kvalitativních dat například pomocí počítačových programů pro analýzu a interpretaci kvalitativních dat nebyly uplatněny. Samozřejmě je otázkou, do jaké míry by byly efektivní a přispěly hlubšímu poznání zkoumané tematiky. Zařazené jsou též okruhy otázek zaměřené na potenciál přenosu informací, resp. sociálního kapitálu z Česka do Moldavska a odpovědi na ně jsou zajímavé v tom smyslu, že se jedná o oblast, kde je zkoumání doposud málo rozvinuté a ověřování, jakými cestami získat co nejpřesnější informace, je cenné. V budoucnu by jistě stálo za to se ještě podrobněji zaměřit nikoli jen na osobní návštěvy, ale telefonování, skype a další formy komunikace. Téma governmentality a přenosu vzorců vládnutí nebo očekávaného profilu politiků je též zmíněno. Chybí zde přenos know how k podnikání v Moldavsku a k transnacionálnímu podnikání. V této oblasti jsem očekával rozvinutí tématu remitencí sociálního kapitálu jako nejpřirozenější a přesto téma absentuje. Je to proto, že v této oblasti remitence do Moldavska neprobíhají?

Závěry práce (*odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.*)

Vyhodnocení sebraného materiálu odpovídá jeho povaze. Práce obsahuje dílčí shrnutí a interpretace, které výstižně reagují na sebraný materiál. Současně obsahuje závěrečnou diskusi, která vyznívá realisticky vzhledem k velikosti vzorku a metodě výzkumu. Sympatické je, že výpovědní hodnotu získaných dat autor nepřeceňuje, uvědomuje si dlouhodobost působení sociálních remitencí a kalkuluje s možností, že se zhodnotí za delší dobu. Přínos práce sám autor vidí

v rozvíjené metodologii a tematickém posunu v oblasti remitencí od ekonomiky ke společenským hodnotám, dovednostem a životnímu stylu.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Práce formálně odpovídá magisterským závěrečným pracím, citační úroveň je přijatelná, stylistická úroveň kolísá. Jsou zde čtivé pasáže téměř bez chyb, naopak úvodní pasáže jsou stylisticky velmi slabé. Práce by potřebovala ještě jedno čtení.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Přes uvedené nedostatky je práce obhajitelná a řada mých poznámek je spíše určena jako náměty pro případné dopracování nebo rozvinutí tématu.

Předloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

Argumentace zpochybňující inovativnost práce by mohla být následující: „Transfer dovedností, znalostí, životních stylů, gastronomických zvyklostí a dalších součástí sociálního kapitálu se studuje od nepaměti, jen se tomu neříkalo remitence. Spočívá tedy deklarovaná inovativnost práce jen v tom, že jsou přenášeny prvky sociálního kapitálu označované remitencemi? A je to vůbec vhodné takto pojem remitencí rozšiřovat a zbytečně rozostřovat jeho původní význam?

Reagujte, prosím, na tuto kritiku.

Datum: 5. 5. 2018

Autor posudku: Zdeněk Uherek

Podpis:

